

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „*Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej*”

finansowany ze Środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Krzeszowice/Galicja/ Rzeczpospolita Obojga Narodów/ Austria

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Vauxhall

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Kolekcja prywatna

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Zbiory Vauxhall w Krzeszowicach tworzone i eksponowane były od 1786 r. do połowy XIX w. Kolekcję malarstwa obejmującą przede wszystkim portrety rodowe Lubomirskich, prezentowano w dwóch salach Domu zdrojowego. Obecnie budynek ten jest najcenniejszych zabytków architektury w Krzeszowicach.

Stanowiący element kompleksu uzdrowskiego stworzonego przez Augusta Czartoryskiego w Krzeszowicach, był dom zdrojowy salonem/ herbaciarnią/ restauracją na potrzeby kuracjuszy oraz przyjezdnych gości. Dwie obszerne sale na parterze i piętrze przeznaczone były na ekspozycję malarstwa, dzięki czemu w pewnym sensie można mówić o swoiście realizowanej tu funkcji muzealnej.

Daty działalności / zakres czasowy:

1786 – 1850 (ok.)

Dostępność

Pełna (kuracjusze, przyjezdni)

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Komemoratywny

Rodzaj pamięci

Narodowy polski; rodowy (Lubomirscy)

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar historyczny/ malarstwo, portrety rodowe

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
--	---------	---------

ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY		Vauxhall w Krzeszowicach
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW		
GODZINY OTWARCIA		
DYREKTORZY		
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)		1783-1786 Szymon Humbert

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Vauxhall, Foxhal, Foksal, Salon

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Salon kurortowy, komemoracja przeszłości Polski (portrety królów) i rodu Lubomirskich

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Galicja, Kraków

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

**Czartoryski August
Lubomirska Izabela (Elżbieta) z Czartoryskich**

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

xxx

Szczegółowa historia instytucji

1786 udostępnienie Vauxhall kuracjuszom i gościom

1797 dzierżawa uzdrowiska w Krzeszowicach dr Fillingowi

Pierwszą, być może, publiczną galerię obrazów w Małopolsce można było oglądać od końca XVIII wieku w domu zdrojowym w Krzeszowicach, w dobrach księżnej marszałkowej Izabelli (Elżbiety) z Czartoryskich Lubomirskiej. Lecnicze walory wód siarkowych wykorzystał w latach 70. XVIII w. wojewoda ruski August Czartoryski, budując łaźnię, z której w późniejszych latach rozwinęło się uzdrowisko. Księżna rozbudowała cały kompleks z lazaretem, domami kąpielowymi wyposażonymi w wanny, budynkami dla kuracjuszy, obsługi i licznych rzemieślników.

Centralne miejsce w całym założeniu zajmował dom zdrojowy zbudowany w latach 1783-1786 wedle projektu paryskiego architekta Szczepana Humberta. Nazywano go Salon, Vauxhall, Foxhal, albo Foksal. Był to spory, piętrowy budynek z dwiema obszernymi salami na każdej kondygnacji. Pełnił on istotną funkcję towarzyską, jako miejsce spotkań, gdzie serwowano posiłki i odbywały się koncerty. Przeznaczony był dla kuracjuszy oraz ich gości, najczęściej mieszkańców pobliskiego Krakowa. Lubomirska znała kurorty europejskie i w swoich dobrach starała się stworzyć ich namiastkę. Dolny i górny salon Foksalu wykorzystane były na ekspozycję malarstwa, w zasadniczej większości portretów. Wystawa miała charakter historyczny i patriotyczny, odnosząc się do militarnej przeszłości kraju i roli jaką odgrywała tu rodzina Lubomirskich. Wnętrz tych nie można określić mianem wczesnego muzeum, ale dzięki publicznemu udostępnieniu w zasadzie bez ograniczeń (w granicach, jakie wytyczyła sferze publicznej epoka) ich ekspozycja nabierała muzealnego charakteru. W 1797 r. budynek wraz ze zbiorem malarstwa został oddany w dzierżawę dr Fillingowi. Galeria malarstwa zachowała swój charakter co najmniej do lat 30. XIX w.

Po połowie XIX w. opuszczony, częściowo wykorzystywany na cele handlowe pałac został przekształcony na siedzibę administracji dóbr Potockich.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1797: 72 obrazy (wizerunki królów Stefana Batorego, Jana III Sobieskiego; hetmanów Koniecpolskiego, Czarnieckiego, Rzewuskiego, Chodkiewicza, Tęczyńskich).

Do szczególnie cennych obrazów należały *Portret Stanisława Tęczyńskiego* Stefano Dollabelli (ob. na Zamku Królewskim na Wawelu) oraz *Portret Katarzyny z Lubomirskich Ostrogskiej*, ze szkoły polskiej XVI/XVIII, (ob. w zbiorach MNW).

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Zbiory rodowe

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Elżbieta Lubomirska

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

xxx

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

po 1786: Wystawy w dwu salach Vauxhallu: portrety i obrazy umieszczone w boazerii na ścianach, w dolnej sali wielkoformatowe, cało-postaciowe, w górnej portrety popiersiowe oraz pejzaże w boazerii;

Wystawy czasowe

xxx

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

xxx

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

xxx

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

xxx

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Opisanie Skutków y używania ciepłych siarczystych, y zimnych żelaznych Komieli. w Krzeszowicach przez J. de Lafontaine Leibchirurga JKM uczynione, Kraków 1789, 15-16.
Wężyk F. *Okolice Krakowa. Poema*, Kraków 1829, 20-28.
Grabowski A., *Kraków i jego okolice*, Kraków 1836, 229.
Niemcewicz J.U., *Podróże historyczne po ziemiach polskich między rokiem 1811 a 1828 odbyte*, Paryż- Petersburg 1858, 41-42.
Majewska-Maszkowska B., *Krzeszowice - uzdrowisko księżnej Marszałkowej*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki”, 15,1970, 115-147.
Majewska-Maszkowska B., *Mecenat artystyczny Izabelli z Czartoryskich Lubomirskiej (1736-1816)*, Wrocław-Warszawa: Ossolineum, 1976, 226-236.

Archiwa / zespoły archiwalne / Źródła / inwentarze / księgi gości

Warszawa AGAD, Archiwum Potockich z Łańcuta, rkps 132 (opis Krzeszowic)

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Wilibald Richter, *Salon w Krzeszowicach I*, Biblioteka Jagiellońska, T. 35 III, I.R.2149
Wilibald Richter, *Salon w Krzeszowicach II*, Biblioteka Jagiellońska, T. 35 III, I.R.2150

Ciekawe cytaty

„Oprócz tych wyrażonych Domów wystawiony jest dla zabaw i rozrywek Pacjentów przez Architekta Królewskiego Jmć Pana *Humbert* nowy całe murowany Dom czyli Foxhal. Ten ma na dole i w górze Salę wielką we szrodku, i niektóre poboczne pokoje z obu stron, w których Bilard stoi, i różne w nich dostać można posiłki, iako to kawę, herbatę, czekoladę, różne gatunki wina, owoce, lemoniadę, orszadę, puncz i t. d. Często w tych Salach jest muzyka, i Pacyenci wraz z temu, którzy przyjeżdżają ich nawiedzić, bawią się tańcami. Tu jest dla Mieszkańców Krakowskich miły zabawki miejsce, bo co Niedzielę i Święto wszyscy ztamtąd tu ciągną, częścią dla przejażdżki i częścią też dla zabawy. Przy tym Foxhalu jest ogród kasztanami założony, który w czasie gdy drzewa się rozrosną, i cień wydadzą, miłym spoczynkiem i zabawką dla każdego będzie”, Opisanie Skutków przez J. de Lafontaine Leibchirurga JKM uczynione (1789, 15-16)

„KRZESZOWICE, przed dwudziestokilku laty wieś mało co znana, ludzkości, staraniem i nakładem księżnej z Czartoryskich Lubomirskiej M.W.K. stała się dzisiaj wielce użytecznym i przyjemnym miejscem. Odkryte w niej wody siarczane cząstki żelaza mające, acz niezbyt mocne, nie jednemu z strapionych chorobą pomocnymi się stały. Wystawione łaźienki i mieszkania dla przyjeżdżających do wód, pałac z pięknymi pokojami i salami dla ich zabawy. Mieszkanie to ozdobione jest dawnymi portretami Tęczyńskich, Lubomirskich i innych. Między nimi najpiękniejsze portrety króla Jana na koniu, Koniępcolskiego, Chodkiewicza, Czarnieckiego, portret młodego Tęczyńskiego, ostatniego z rodu tego, w srebrnej lamowej polskiej szacie, podszytej sobolami, w sobolowym kołpaku z piórem, portret ten jest dziwnie piękny. Portret z Tęczyńskich księżnej Ostrogskiej kasztelanowej krakowskiej, dla dawności i ubioru swego zastanowienie wzbudza. Pani ta ma spódnicę z lamy złotój, na której wyhaftowane jest misternie polowanie Moskalów z niedźwiedziami.”Niemcewicz J.U. (1828)

[...]

Gmach ten, gdzie kroki moje obracam ciekawie,
Miejsz tych pani powszechney oddała zabawie.
Zdobią ściany rozgłośni z cnot swych i pogromu
Znakomici przodkowie Książęcego domu.
Z tamtąd stopnie do góry z lekką się wynoszą:
Tu nową czułe serce poi się rozkoszą,
Znowu iawi się widok dzielnych ziomków grona,
I zacne czią przeięty powtarzam imiona,
Wstąpmy dla ulgi żalom w tę przyległą sąlę,
Ileż twarzy rycerskich zdoła ią wspaniale ?
Ileż wiernych czcicieli krwią nabytey chwały ?
Tu niezgięty Czarniecki, tam Chodkiewicz śmiały,
Tu ci, których dzieł głos moy nie zdoła wyliczyć,
Tam Sobieski, co wszystkim godzien przewodniczyć.
Głębokiem podziwieniem i czią przenikniony,
Wlepiam w postać marsową wzrok nienasycony;
A gdym iuż miał na inne przenieść oko ściany,
Dostrzegłem tych wyrazów w ięzyku Sekwany:

'Nadaremnie dzielnością zwycięstw i pogromu,
'Wydarłeś lanie Wiedeń od Turków zdobyczy;
'Lepiej było go oddać na łup srogiej dzicy,
'Tak byłbyś mu oszczędził niewdzięczności sromu'
O czasy niepowrotne ! o gorzkie wspomnienie !"

Wężyk F. (1829)

„Pałac tutejszy zwany Vauxhal poświęcony jest rozrywkom i zabawom gości, a mury sali górnej w tymże, zdobią portrety naturalnej wielkości sławnych wojowników polskich.”

Grabowski A. (1836)

„Niecو dworskości, niecو muzeum, sporo komfortu i wygody ku zabawie, niezbyt wiele – dodajmy – nakładu kosztów, formuła w istocie nowoczesna i aktualna przez cały XIX i XX wiek w kurortach Europy, nabrała w Krzeszowicach polskiego tonu i snobistycznego wdzięku.” Majewska-Maszkowska B. (1976)

UWAGI:

--

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Tomasz F. de Rosset

Data sporządzenia karty:

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	

AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	